

Часто англomовний компонент назви чи англomовний аналог доповнює чи супроводжує німецьку назву вакансії: *Shopleiter, Shop-Verkäufer, Babysitter / Kinderfrauen, Promoter / Verkaufstalente, Project Manager / Projektleiter, TelefonistInnen / Callcenter-MitarbeiterInnen, Personalsachbearbeiter / HR Generalist* та ін. На нашу думку, це свідчить саме про евфемічну функцію англomовного компоненту, адже якщо для тих вакансій, назви яких надано виключно англійською мовою, є можливість, що вони подані англomовними компаніями, у яких посади сформульовані саме таким чином, то у випадках змішаних англо-німецьких назв чи дублювання вакансії обома мовами запозичений компонент з великою ймовірністю виконує суто мовно-стилістичну функцію. Часто вжиток англomовного компоненту для підвищення соціального значення низькокваліфікованої професії сам по собі **зумовлює узагальнення значення**: так, *Sales Manager* чи *Sales Assistant* звучить загальніше, ніж просто *Verkäufer*, а *Call Center Agent* – загальніше, ніж *Telefonist*.

– евфемізація за рахунок **додавання емотивного компоненту**: на корпусі 2 були виявлені 153 випадки вжитку у назвах вакансій компоненту «-fee» саме для евфемістичного опису низькокваліфікованої роботи: *Putzfee, Reinigungsfee, Hausfee, Haushaltsfee, Kuchenbackfee, Küchenfee, Putz- und Gartenfee, Putz- und Bügelfee, Bürofee, Blumenfee, Frühstücksfee*. Позитивна конотація слова *Fee* покликана у наведених назвах компенсувати невисоку суспільну оцінку виконуваної роботи і таким чином досягти соціальної коректності формулювання. Таку ж функцію, очевидно, виконує і компонент «*Perle*», зареєстрований у корпусі 2 119 разів: *Putzperle, Hausperle, Haushaltsperle, Frühstückperle, Familienperle, Büroperle, Praxisperle, Perle für Haushalt, kinderliebe Perle* та ін. Також були виявлені випадки вжитку таких емотивних компонентів: «-teufel» – *Putzteufel* та навіть *Putzteufelchen* як чоловічий аналог до вакансії *Putzfee*; «*Vollblut*» – *Vollblutverkäufer, Vollblutvertriebler; nett – nette Bedienung, nette Kosmetikerin; leidenschaftlich – leidenschaftlicher Kuchenbäcker, lieb – kinderliebe Frau, liebevolle Hundebetreuung, liebe Omi* (як синонімічний варіант до *Kinderfrau*); *-talent: Verkaufstalente, Reinigungs- und Organisationstalent, Vertriebstalent; Hobby – Hobbykoch od. Köchin, Hobbygärtner/in, Hobby-Näherin, Hobbybäcker/-in* та ін.

Отже, досліджуваний матеріал свідчить, що евфемізація назв професій відбувається як **семантичним** шляхом – через трансформації у семантичному об'ємі слова, основним чином, генералізацію значення, так і з допомогою **зовнішньо-мовних засобів** як-то використання «трендових» англіцизмів та емоційно конотованих лексичних компонентів. Якщо перший спосіб спрямований на створення враження про **об'єктивну значимість** малопрестижних професій, то другий допомагає досягти стилістичного пом'якшення за рахунок високої **суб'єктивної оцінки** виконуваної роботи.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що проведене дослідження показало, що **політична коректність формулювання назв професій реалізується у двох напрямках – через гендерну коректність, притаманну абсолютній більшості назв вакансій, та через соціальну коректність, характерну основним чином для низькокваліфікованих видів зайнятості**. Для втілення обох видів коректності зафіксовано досить широкий спектр мовленнєвих засобів. Було встановлено, однак, що гендерна коректність значною мірою досягається формальними засобами з мінімальними затратами мовленнєвих зусиль, у той час як соціальна коректність найменувань непрестижних професій частіше вимагає змін семантично вагомих компонентів назв або назв загалом, і такі зміни виявляють тенденцію до парадигматичності. Подальших досліджень потребує порівняння способів та засобів реалізації згаданих форм політичної коректності професійних найменувань у різних галузях та сферах зайнятості, відкритим залишається і питання про прагматичний ефект описаних форм політкоректності формулювань.

Література:

1. Вильданова Г. А. Гендерный аспект эвфемизации (на материале английского языка): дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Вильданова Гузель Агзамовна; Бирская гос. соц.-пед. академия. – Бирск, 2008. – 194 с.
2. Кириллов А. Г. Эвфемия и политическая корректность как культурно-поведенческие и языковые категории (на материале английского языка) / А. Г. Кириллов, Я. С. Мязова // Высшее гуманитарное образование XXI века: проблемы и перспективы: Материалы IV международной научно-практической конференции. Т. 2. Филология и другие науки. – Самара : Изд-во ПГСГА, 2009. – С. 145–149.
3. Кузнецова Н. В. Перифраза как способ выражения политкорректности в профессиональной сфере французского языка / Н. В. Кузнецова // Ученые записки Комсом.-на-Амуре гос. техн. ун-та, № III – 2 (7), 2011. – С. 52–56.
4. Чжан Чань. Эвфемизация в русском и китайском языках: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.20 / Чань Чжан; Волгог. гос. соц.-пед. ун-т. – Волгоград, 2013. – 208 с.
5. Шапина Л. Н. Эвфемизмы в социальных сферах деятельности: политкорректность и «деревянный язык» (на примере французского языка) [Электронный ресурс] / Л. Н. Шапина // Вестник Адыг. гос. ун-та. – (Серия 2: Филология и искусствоведение). – Вып. № 1 / 2008. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/evfemizmy-v-sotsialnyh-sferah-deyatelnosti-politkorrektnost-i-derevyannyy-yazyk-na-primere-frantsuzskogo-yazyka>
6. Шляхтина Е. В. Политкорректное наименование малопрестижных профессий (на материале английского и русского языков) // Фразеологизм и слово в национально-культурном дискурсе (лингвистический и лингво-методический аспект): Междунар. научно-практ. конф., посвящ. юбилею д.ф.н., проф. А.М. Мелерович. – Москва – Кострома, 2008. – С. 560–563.
7. Das Digitale Wörterbuch der deutschen Sprache des 20. Jh. [Электронный ресурс] / [Berlin–Brandenburgische Akademie der Wissenschaften]. – 1966–2012. – Режим доступа : <http://www.dwds.de/>

УДК 811.161.2:39

І. В. Ілійчук,

Національний Уханський університет, м. Ухань, Китай

КОНЦЕПЦІЯ «ТАБУ» В МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Стаття розглядає питання табу в китайській традиційній культурі, їх важливість при вивченні китайської мови і культури. В статті також проводиться коротка порівняльна характеристика українського, англійського і китайського табу, їх відмінність і спорідненість.

Ключові слова: табу, табу в китайській мові, міжкультурна комунікація, порівняльна характеристика, евфемізми, студенти, китайська мова.

КОНЦЕПЦІЯ «ТАБУ» В КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

В статті розглядаються особливості китайської культури і значимість китайського табу при вивченні китайського мови і культури. В статті також зроблена коротка порівняльна характеристика між українським, англійським і китайським мовами, їх схожості і відмінності.

Ключевые слова: табу, табу в китайском языке, сравнительная характеристика, студенты, китайский язык, крос-культурная коммуникация.

THE CONCEPT OF «TABOO» IN CROSS-CULTURAL COMMUNICATION

This article provides an overview of Chinese taboos and their cultural meaning as well as major modern approaches to teaching them. The author discusses the importance of learning taboos as part of Chinese studies by non-native speakers. The article also highlights the differences and similarities between authentic taboo phraseology in the Ukrainian, English and Chinese languages.

Key words: taboo, Chinese, Chinese taboos, analysis, taboos in the Ukrainian, English and Chinese languages, non-native speakers, Chinese studies, foreign students, importance, teaching, learning.

Постановка проблеми. Сучасний світ важко уявити без міжкультурної комунікації, а із різким економічним зростанням Китаю, все більше українських студентів почали вивчати китайську мову і прагнуть побачити «світ вивчаючої мови». Проте із-за недостатнього словникового запасу, граматики, неправильної вимови, а часто просто із-за некоректного володіння іноземною мовою виникають проблеми в міжкультурній комунікації. Цими питаннями займається окрема галузь науки прагматика, яка вважає, що мовлення є одночасно інтерактивною дією. Тому основним завданням даної статті є допомогти студентам уникнути міжкультурних непорозумінь.

Актуальність дослідження крос-культурної комунікації і вивчення китайської мови і культури набула особливого значення у період, коли глобалізація і міграція міжкультурної компетенції стали ключовими подіями 21 століття. Недостатнє освоєння китайської культури, її цінностей і табу збільшує ризик міжкультурного непорозуміння. Наприклад, в китайській мові є лише прізвище та ім'я (ім'я може складатися з одного або двох ієрогліфів), тому в Китаї не прийнято звертатися до викладача чи вищої посадової особи по імені, в такому випадку можна звернутися так: 李 老师 (вчителю Лі), де Лі – це прізвище, або 马 医生 (лікарю Ма).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даний час порівняльних досліджень з українською мовою в цій сфері дуже мало, що доводить актуальність даної роботи. В Китаї 李楠楠, 张莹, 葛校琴, Duan Tingting, 李佳媛 здійснили порівняльну характеристику табу між Китаєм і західними країнами світу та вплив табу на міжнаціональну комунікацію [10;11]; є досить значна кількість досліджень 万建中, 王强, 李中生 щодо табу в 56-ти китайських національних меншинах; 张鑫 провів паралель табу між китайською і японською культурами; 张宗久 дослідив табу щодо правил етикету за столом, яке відіграє важливе місце в традиційній китайській культурі і вимагає окремого розділу дослідження.

Мета: допомогти студентам, які вивчають китайську мову і тим, хто просто цікавиться китайською мовою і культурою, краще зрозуміти китайський менталітет, а при крос-культурній комунікації уникнути непорозумінь.

Завдання:

1. Провести теоретичний аналіз табу в китайській культурі.
2. Здійснити порівняльну характеристику українсько-англійсько-китайського табу.
3. Проаналізувати особливості використання і значення табу в крос-культурній комунікації.

Всім відомо, що китайська культура значно відмінна від західної. В мові і культурі кожної нації є свої елементи табу, звичай вони заклалися ще декілька тисячоліть тому назад, ще за комунічної общини первинного ладу, за часів тотемізму. Слово «Табу» в китайській мові означає «заборонені слова і дії» [10, с.34]. В китайській атропології термін «табу» має два значення: 1) поклоніння священним речам; 2) заборона торкання нечистих речей. З лінгвістичної точки зору, табу також має два значення: 1) повага до божественних речей; 2) уникання невезучих речей [11:48], тобто розмову про неприємні, викликаючі небажані асоціації висловлювання, потрібно замінити іншими словами. Як-от, наприклад, ми, українці, часто уникаємо цифри «13», а в Китаї такою цифрою є «4», тому що «4» співзвучне зі словом «смерть», тому цю цифру стараються уникати в усіх сферах, навіть при купівлі телефонного номера, дешевший буде той, який містить цифру «4». Ось ще один власний приклад, коли автор йшла на могилу до свого вчителя, по нашим звичаям вирішила купити парну кількість квітів, але продавець сказала, що мертвим несуть непарну кількість, а парну дарують живим, що збило мене з пантелику, адже у нас, в Україні, все навпаки. Також треба пам'ятати, що в Китаї є речі, які не прийнято дарувати друзям, наприклад: наручний годинник 钟表, парасольку 雨伞 чи прикраси з яшми 玉珏, тому що вимова цих предметів в китайській мові схожа зі словами «кінець», «розходитися», «вичерпний», чого би не хотілося, щоб сталося із дружбою.

Іноземні студенти в Китаї, стикаючись з табу в китайській культурі, спричиняють чимало міжкультурних непорозумінь і неприязні. Тому обов'язково потрібно звертатися до евфемізмів. Та евфемізми в різних народах і в різних мовах мають свою систему вираження, і китайська мова також не виняток. Такі слова як: хвороба 疾病, екскреція 排泄, статевий зв'язок 性爱, смерть 死亡 є широкоживаними і вимагають слів-виразів заміників для таких табу тем. Звичайно, потрібно звернути увагу на те, що слово-табу може бути одне і те ж, але в різних народах і мовах є значні відмінності, наприклад, в багатьох країнах не прийнято говорити на тему релігії, заробітної плати, подружнього життя, але в китайській мові це є звичайні теми для розмов. Вищезгадані теми-табу є дуже важливі для розуміння студентами, які вивчають китайську мову і культуру, тому розглянемо їх детальніше:

1. Хвороби (疾病).

Хвороби, а особливо серйозні захворювання, є забороненою темою в усіх культурах. В обох мовах, китайській та українській, є вислів «невеличкі хвороби» («不治之症»). Не є виключенням і англійська мова, де зустрічаються такі вислови, як «довга хвороба» або «стара хвороба» («long illness»). В англійській мові розумово відсталіх людей називають «особливими» («special»), а в китайській – «людьми з психічними порушеннями» («智力障碍»). В англійській мові про душевнохворих говорять «люди з дисфункцією» («dysfunction»), китайською мовою кажуть «нервовохворий» або «псих» («神经病»), але через негативне значення слова частіше вживають вислів «люди з проблемою» («有问题»).

2. Екскреція (排泄).

Китайською це явище звучить, як «сходити в туалет» («上厕所»), англійською – «pass water» («випустити воду»), «go to the bathroom» («піти до ванної кімнати»), «answer nature's call» («піти за покликом природи»), «wash one's hands» («помити руки»), «do one's business» («зробити свою справу»), «powder one's nose» («припудрити носика»), «get some fresh air» («подихати свіжим повітрям»), «go to the little room» («піти до маленької кімнати»), «go to see a man about a dog» («зустрітися з кимось поблизу собаки»). В українській мові теж є свої відповідники: «відійти на хвилинку», «припудрити носика», «вийти на перекур» і т.д. В китайській мові є такі вислови, як «вставати вночі за потребою» («起夜»), «піти в кімнату номер 1» («去一号»), «піти по зручності» («去方便») і т.д. У зв'язку з цим навіть є жарт: «Коли мені буде «зручно», то краще не приходь!»

Деякі китайських одногрупників запросили на обід іноземця, який тільки приїхав до Китаю на навчання. Один з китайських друзів сказав: «Зачекайте хвилину, я сходжу по зручності». Іноземець не зрозумів цього вислову і тому друзі йому пояснили. Наступного разу одна дівчина сказала йому: «Я прийду до тебе в гості, коли тобі буде зручно!» Іноземець здивувався і швидко запротестував: «Ні, ні! Ти можеш приходити в будь-який час, але не тоді, коли мені зручно!»

3) Статеві стосунки (性爱).

Це досить приватна і чутлива тема, тому китайці, як і іноземці не обговорюють такі питання відкрито. У зв'язку з цим в різних мовах існує велика кількість евфемізмів. В англійській мові – це «make love» («займатися коханням»), «art of pleasure» («мистецтво насолоди»), «to approach» («наближатися») та інші; в українській мові – це «близькість», «займатися коханням», «насолоджуватися один одним» і т.д.; в китайській мові такі евфемізми ще більш замасковані – «гаряче любити» («亲热»), «подружнє життя» («夫妻生活»), «лягати в ліжко» («上床»), «скручувати простиралла» («滚床单»). Говорячи про вагітність, в англійській мові дуже рідко вживають слово «pregnant» («вагітна»), натомість використовують такі вислови, як «in the family way» («бути в сімейному положенні»), «in a delicate condition» («в делікатному стані»). Українською мовою можна напряму сказати «вагітна», а можна вжити евфемізму: «в сім'ї буде поповнення», «чекаємо поповнення», «буду мамою» і т.д. Китайською мовою кажуть «з'явився» («有了»), «мати гарні новини» («有喜了»), «скоро буду мамою» («快当妈妈了»). Про нетактовні статеві стосунки в англійській мові є такі вислови: «free love» («вільне кохання»), «love companion» («любобний товариш»); в українській – «мати когось на стороні»; в китайській мові висловлюються так: «утримувати коханку» («包二奶»), «васильок» («养小三»), «проблеми в шлюбі» («婚姻问题»), «мати на стороні» («外面有人»), «вплив» («作风问题»). 4). Смерть (死).

Смерть одна з найчутливіших тем в різних мовах і культурах. Безсумнівно більшість людей бояться смерті, тому і придумали багато евфемізмів, які б замінили це слово. В англійській мові існує багато подібних висловів: «pass away» («відійти»), «go to Heaven» («попасти на небеса»), «go to sleep» («заснути»), «go to see God» («побачитися з Богом»), «depart» («відбути»), «depart from the world» («покинути цей світ»), «be in Heaven» («бути на небесах»), «be with God» («бути з Богом»). В українській мові – «покинув цей світ», «відійшов», «пішов від нас», «піднявся на небо», «забрав Бог» тощо. В китайській мові існують такі вислови, як «покинути цей світ» («去世»), «стати жертвою» («牺牲»), «попрощатися зі світом» («谢世»), «пішов» («走了») і т.д. Але в давньокитайській мові існувало ще більше евфемізмів, ніж в сучасній, до того ж для різних соціальних статусів використовувалися різні вислови. Наприклад, коли помирав імператор, то про нього казали, що він «спочити» («薨»), про чиновників казали «померти» («歿»), про пересічних людей казали «сконати» («卒»), про воїнів говорили «пожертвувати собою» («捐躯»), а про смерть поганих людей або злочинців казали «протягнути ноги», «відправитися на той світ» («一命呜呼»), «попрощатися з життям», «випустити дух» («断气») тощо.

Отже, такі явища, як хвороби, екскреція, статеві стосунки або смерть стали причиною виникнення евфемізмів, які використовуються для тактичного та делікатного висловлення. Ці вирази стали невід'ємною частиною життя різних народів і національностей, тому у китайських евфемізмів є багато спільних властивостей з подібними висловами в інших мовах. Однак за допомогою порівняння ми можемо виявити і певні відмінності. Наприклад, етикет української і китайської мов доволі схожий: повага до старших і любов до менших (尊老爱少), стосунки між батьками та дітьми (父母与孩子关系), але китайці на відміну від українців ширше зацікавлені один в одному, тому і способи привітання відрізняються. Іноді в Китаї питання про вагу можуть свідчити про те, що людина про тебе щиро піклується. Ми часто можемо почути: «Давно не бачилися! Щось це ти погладшала?» («好久不见, 怎么又发福了?»), «Щось ти не дуже добре виглядаєш, ти часом не захворіла?» («你气色不太好, 是不是病了?») тощо. Але такі питання можуть здатися європейцю грубими, тому що ожиріння – це чутлива і серйозна тема.

Вихідці з країн Європи та Америки, на відміну від китайців, не люблять обговорювати приватне життя, вік, заробітну платню, сімейне становище і т.д. Вони залюбки обговорять погоду, нове вбрання або зачіску. А от для китайців такі питання, як «Скільки тобі років?», «Скільки ти заробляєш?», «Ти вже заміжня?», «Ким ти працюєш?» є дуже звичними. Автор прожила довгий час в Китаї і тому вже звикла.

Висновки. Мова постійно оновлюється і розвивається, і завдяки тісному культурному обміну між Сходом та Заходом існує багато спільних евфемізмів, але є і чимало відмінностей. В англійській мові евфемізми мають релігійне забарвлення, а в китайській мові вони залежать від соціального положення, статусу, а також професії. Таким чином необхідно пам'ятати усі табу та відмінності між культурами, щоб уникнути непорозуміння і стати частиною китайського суспільства.

Автор вважає, що якщо людина живе в певному суспільстві, то вона не може уникнути традиційної культури та її безпосереднього впливу на мову. Це фактор, який мають усі іноземні студенти, які навчаються на території Китаю. Проживаючи в іншій країні, необхідно поважати місцеву культуру та звички, тільки таким чином можливо увійти в суспільство і стати його частиною.

Перспективи використання результатів дослідження. Порівняльна характеристика в цьому аспекті є перспективним напрямом сучасної лінгвістики, так як дозволяє розкрити специфіку компонентів різних мовних картин різних народів, в нашому випадку китайської. В зв'язку з цим виникає необхідність у професійній підготовці викладачів китайської мови, які б не тільки володіли китайською мовою, але й мали достатні знання ментальності, побуту, способу життя і специфіки китайського народу.

Література:

1. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М. : МГУ, 2004. – 352 с.
2. Chen Jing. The influences of western culture on Chinese culture from the perspective of Chinese language variation and change: Southeast University, 2010.
3. 段新和. 对外汉语教学中的中国文化认知及融入策略研究: 湖北工业大学, 2009
4. 刘望. 在对外汉语教学中融入中国文化: 《文科爱好者》, 2010年5期3
5. 孙迪. 西方留学生的汉语交际文化教学研究: 黑龙江大学, 2012
6. 徐华英. 从文化对语言的影响到跨文化交际中的体现: 时代文学, 1010
7. 王潇潇. 外国留学生跨文化交际能力培养的策略研究: 沈阳师范大学, 2007
8. 宋丽丽. 俄罗斯留学生汉语委婉语学习情况调查研究: 武汉大学, 2010
9. 吉娜. 中乌跨文化冲突及适应对策 – 以乌克兰留学生在华经历为视角: 南京师范大学, 2001
10. 李佳媛. 英汉禁忌语及委婉语探讨[J]: 天津外国语学院学报, 2004
11. 葛琴琴. 英汉语言禁忌的深层文化映现[J]. 外语与外语教学, 2001
12. <http://calligraphyforgod.com/chineseculturetaboos.html>